

*В.Ю. Пестушко, О.А. Борисюк
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Динаміка авіаперевезень у міжнародному туризмі за умов пандемії COVID-2019

Здійснено аналіз ролі авіаперевезень у розвитку міжнародного туризму, досліджена динаміка міжнародних туристичних прибутків упродовж останнього періоду, з'ясовано ступінь впливу COVID-19 на міжнародний пасажиропотік в цілому та міжнародні туристичні прибуття, визначено місце найбільших міжнародних аеропортів та провідних авіакомпаній в процесі відновлення авіаперевезень.

При організації міжнародних туристичних подорожей на великі відстані (розпочинаючи з більш як 500 км) використання авіаційних перевезень практично не має альтернатив. Застосування авіаційного транспорту також поширено і на середні (в масштабах земної кулі) відстані, наприклад, в країни Європи тощо. Популярність авіаційних перевезень серед туристів зумовлена не лише швидкістю авіатранспорту. Варто зазначити, що авіаційний транспорт є одним з найбезпечніших засобів транспортування людей по всьому світу. У середньому, за оцінками, є одна фатальна аварія на кожні 16 млн польотів. Отже, не випадково у найпопулярніших в міжнародних туристів країнах світу частка туристичних прибуттів за допомогою авіатранспорту є здебільшого дуже вагомою. Так, у 2020 р. понад половину усіх щорічних туристичних прибуттів авіатуризм забезпечував у США (56%), в Туреччині (74%), Іспанії (72%), Британії (79 %), Таїланді (84%), Німеччині (92%).

Статистика чітко демонструє багаторічне зростання ролі авіаційних перевезень, лідерство яких залишається беззаперечним. У 2009 році частка авіаперевезень в міжнародному туризмі уперше перевищила пасажирські перевезення усіх інших видів транспорту разом. У 2019 р. 59% усіх міжнародних туристичних подорожей було здійснено за допомогою авіатранспорту. Середня завантаженість літаків (81%) значно вища, ніж у інших видах транспорту. До початку COVID-19 перспективи авіаційних перевезень в туризмі були досить обнадійливі. Передбачалось, що кількість подорожей повітряним транспортом зростатиме і буде випереджати кількість мандрівок іншими видами транспорту. Однак пандемія внесла свої несподівані корективи.

COVID-19 створив небезпеку, через яку авіаційна галузь нині переживає найглибшу у своїй історії кризу. Адже суворі обмежувальні заходи, до яких були змушені вдаватися різні країни світу спричинили небачене до того зниження попиту на міжнародні авіаперевезення і як наслідок значне падіння обсягів авіаперевезень. Рівень падіння пасажиропотоку перевищив навіть той, що мав місце під час таких подій, як SARS і терористичні атаки 11 вересня 2001 р. Безумовно це знайшло своє відображення й у туристичних прибуттях. Адже від 60 до 90 % авіапасажирів складають туристи.

Варто зазначити, що з початком пандемії негативні процеси в авіаперевезеннях наростали дуже швидко. Для порівняння упродовж 2019 р. темпи приросту як міжнародного пасажиропотоку, так і міжнародних туристичних прибуттів у світі проти попереднього року ще зростали. Правда темпи приросту туристичних прибуттів помітно коливалися – від максимуму 7,3% у квітні до мінімуму 2,2% у березні. В окремі місяці 2019 р. темпи приросту міжнародних туристичних прибуттів у світі перевищували темпи приросту міжнародного трафіку в цілому. Іншими словами, упродовж року частка міжнародних туристів серед авіапасажирів не залишалася постійною і зростала у найліпші для відпочинку місяці, як-от у червні, липні, вересні та ін.

У 2020 р. ситуація кардинально змінилася. Лише у перший місяць цього року показники приросту міжнародного пасажиропотоку і міжнародних туристичних прибуттів були позитивними (Рис. 1.). Натомість у подальшому спостерігалась чітка кореляція між стрімким падінням міжнародного пасажиропотоку в цілому і міжнародних туристичних прибуттів. За даними Міжнародної організації цивільної авіації (ІСАО) в березні 2020 р., коли офіційно було оголошено пандемію, кількість авіапасажирів впала майже на 56% проти попереднього року. Водночас обсяг міжнародних туристичних прибуттів за допомогою авіатранспорту впав на більш як 54% або на 198 млн проти попереднього року. Найбільше падіння кількості пасажирів зафіксовано було в Азійсько-Тихоокеанському регіоні – на 85 млн, за ними йдуть Європа та Північна Америка, на 50 та 35 млн відповідно. Антирекорд був поставлений у квітні 2020 р., коли падіння міжнародного пасажиропотоку і міжнародних туристичних прибуттів сягнули 98-97% відповідно. Загалом же кількість пасажирів, перевезених регулярними рейсами скоротилася з 4,5 млрд. у 2019 р. до 1,8 млрд. у 2020 р. Тим самим загальний обсяг авіаперевезень повернувся до рівня 2003 р.

Відновлення міжнародних подорожей почало поступово прискорюватися лише з літа 2021 р. Однак кількість міжнародних пасажирів у 2021 році все ще була значно нижчою за рівень 2019 року. Аналогічна тенденція спостерігалась і щодо міжнародних туристичних прибуттів. Втім на кінець року ситуація знову погіршилася на тлі спалаху Omicron, що вперше був ідентифікований у листопаді 2021 р. У листопаді-грудні падіння міжнародних туристичних прибуттів становило 63-65% проти аналогічного періоду 2019 р.

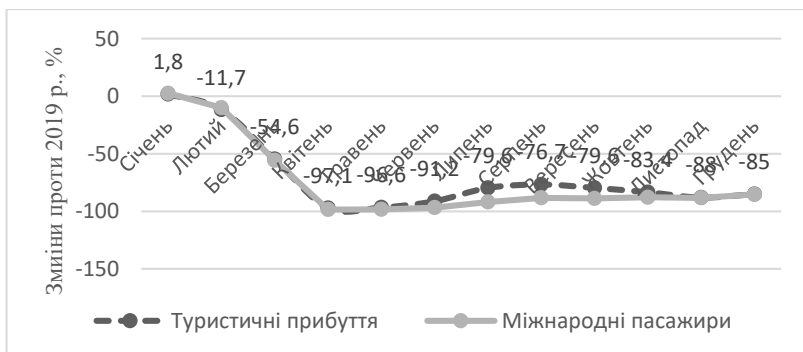

Рис. 1. Динаміка туристичних прибуттів і загального пасажиропотоку в авіаперевезеннях, 2020 р.

З лютого 2022 р. знову намітилась позитивна тенденція щодо відновлення міжнародних туристичних подорожей. Правда їх обсяги ще далекі від показників періоду до пандемії і на травень становили -35,4% порівняно з аналогічним періодом 2019 р. Разом із тим певний оптимізм вселяє той факт, що відновлення міжнародних авіаперевезень покращилося майже в усіх регіонах (за винятком Латинської Америки/Карибського басейну).

Помітний вплив пандемія здійснює й на інфраструктуру авіатранспорту, зокрема на діяльність аеропортів. Наприкінці 2019 р. перші сходинки посідали американські аеропорти. Аеропорт Чикаго О'Хара Інтернешнл був світовим лідером щодо пропускної здатності – 40,8 тис вильотів. До того ж, він перебував у першій світовій трійці за кількістю перевезених пасажирів – 3,8 млн осіб. Аеропорт Хартсфилд-Джексон Атланта був світовим лідером за кількістю перевезених пасажирів (4,8 млн) і посідав друге місце за інтенсивністю рухів літаків (38,2 тис вильотів). Аеропорт Даллас/Форт-Верт замикає першу трійку світу за кількістю вильотів (31 тис) і мав 3,2 млн. перевезених пасажирів.

З січня 2020 року у провідних аеропортах світу спостерігається зниження діяльності по всіх показниках. На рис.1. можна побачити, що відбувалося з динамікою кількості вильотів з аеропорту Чикаго О'Хара Інтернешнл протягом 2019-2022 рр.

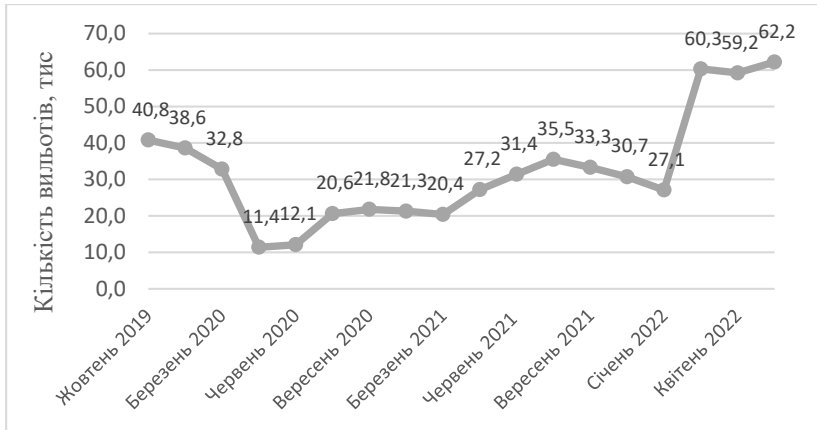

Рис. 2. Динаміка кількості вильотів з аеропорту Чикаго О'Хара Інтернешнл, 2019-2022 рр.

На початку 2020 р. у провідних міжнародних аеропортах світу спостерігається помітного зниження діяльності по всіх показниках. На рис. 2. можна побачити динаміку кількості вильотів з аеропорту Чикаго О'Хара Інтернешнл. Негативні наслідки впливу пандемії протягом 2020 року призводять до різкого зменшення вильотів в аеропорту Чикаго О'Хара (червень 2020 р. – 12,1) та втрату позицій на 8 сходинок (9-е місце). До кінця року ситуація покращується, у грудні 2020 кількість вильотів збільшується до 21,3 – 3 сходинка. Протягом 2021 року аеропорт поступово відновлює свої лідерські позиції, починаючи з червня 2021 року він опиняється знов на 1-ому місці (31,4 вильотів). Протягом першої половини 2022 року ІКАО фіксує в аеропорту Чикаго О'Хара Інтернешнл позитивну динаміку вильотів і вже у травні показники кількості вильотів з аеропорту досягають рівня допандемійного періоду – позначки 62,2.

Таку ж саму ситуацію можна спостерігати і за кількістю перевезених пасажирів. У грудні 2019 року за цим показником Чикаго О'Хара Інтернешнл посідав 2-е місце у ТОП –15, обслуговуючи більше 3 млн. пасажирів (3 295 038 осіб). Обмеження, пов'язані з пандемією призвели до скорочення пасажиропотоку в аеропорту і протягом 2020 року були періоди, коли аеропорт взагалі не потрапляв у ТОП – 15 (квітень-червень). У серпні- жовтні 2020 року за кількістю перевезених пасажирів аеропорт займав останню сходинку (1 277 707 пасажирів – 15 місце). 2021 рік був більш вдалим для цього аеропорту, коли спостерігалось збільшення авіапасажирів та підйом на 11 позицій (4 -е місце). У першій половині 2022 року, особливо у вісняні місяці, аеропорт відновив показники своєї діяльності (6 095 049 авіапасажирів, 3-е місце).

Ситуація з пандемією COVID-19 вплинула і на діяльність авіакомпаній, які безпосередньо здійснюють перевезення пасажирів. За інформацією Міжнародної організації цивільної авіації 1-е місце у ТОП-15 займала американська авіакомпанія United Airlines – одна з найбільших в США та світі. В грудні 2019

році за показником пасажиро-кілометрів (РПК – Revenue Passenger Kilometers) ця авіакомпанія отримала 32,2 млрд доходу, демонструючи помірне зростання +3,7 % в порівнянні з аналогічним періодом 2018 року. Друге місце займала авіакомпанія American Airlines з показником РПК 30,6 млрд (зростання + 3,5% – порівняно з груднем 2018 р.). Третє місце - авіакомпанія Delta Air Lines, яка здійснює велику кількість внутрішніх рейсів та далекомагістральні міжнародні маршрути. У грудні 2019 року показник РПК становив 29,7 млрд (зростання + 4,9% – порівняно з груднем 2018 р.)

Негативні наслідки пандемії COVID-19 вплинули і на діяльність авіакомпаній. United Airlines, яка втратила у квітні 2020 року свої позиції лідера (9-е місце, з показником РПК 1,2 млрд) та не змогла їх відновити протягом двох років. У травні 2022 року з показником 30,7 млрд, вона займає у ТОП – 15 тільки 2-у сходинку. Теж саме демонструє авіакомпанія Delta Air Lines. Втрачена 2 позиція у квітні 2020 року (показник РПК 1,0 млрд) не відновилося і в травні 2022. Показник РПК становить 24,3 млрд, що забезпечує авіакомпанії 3-місце.

Протягом першої половини 2022 року світовим лідером за загальною кількістю пасажиро-кілометрів стала американська авіакомпанія American Airlines, яка ще у травні 2021 року зайняла позицію лідера та міцно утримує її.

Таким чином, небезпека COVID-19, що спричинила різке падіння обсягів пасажирських авіаперевезень, у свою чергу викликала глибку кризу в міжнародному туризмі, оскільки авіаперевезення відіграють ключову роль у транспортному забезпеченні подорожуючих світом. Подальше відновлення міжнародного туризму безпосередньо залежатиме від відновлення світового пасажирського авіатрафіку.

Список літератури

1. Air Transport Monitor. URL: <https://www.icao.int/sustainability/Pages/Air-Traffic-Monitor.aspx>
2. Effects of Novel Coronavirus (COVID-19) on Civil Aviation: Economic Impact Analysis. URL: https://www.icao.int/sustainability/Documents/COVID-19/ICAO_Coronavirus_Econ_Impact.pdf
3. Post-COVID-19 forecasts scenarios. URL: <https://www.icao.int/sustainability/Documents/Post-COVID-19%20forecasts%20scenarios%20tables.pdf>